
Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:6

Genomlysning av dödshjälpsfrågan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:69 som föreslår att kyrkostyrelsen snarast ska avsätta resurser för en grundlig teologisk och etisk genomlysning av frågan om dödshjälp i Sverige.

Utskottet delar motionärens uppfattning om frågans allvar och konstaterar att det arbete som genomförts på kyrkokansliet och som pågår inom ramen för biskopsmötet väl svarar mot motionens intention.

Utskottet lyfter vikten av att kommunicera om arbetet med biskopsbrevet med stift och församlingar, men också dela biskopsbrevets insikter och reflektion med en bredare allmänhet.

Utskottet föreslår mot bakgrund av detta att motionen ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att motion 2022:69 ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

Motionens förslag

Motion 2022:69 av Elisabeth Sandlund m.fl., Genomlysning av dödshjälpsfrågan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att snarast avsätta resurser för en grundlig teologisk och etisk genomlysning av frågan om dödshjälp i Sverige med utgångspunkt i det okränkbara människovärdet.

Bakgrund

Frågan om dödshjälp är komplex och har en lång historia. Över tid har sammanhang och perspektiv förändrats. Medicinsk utveckling och tillgång till palliativ vård har påverkat perspektiven. I delar av världen har olika former av dödshjälp legaliserats, dock inte i Sverige.

Vid behandling av frågan om dödshjälp behöver de termer som används vara väl definierade och rätt förstådda. Statens medicinsk-etiska råd (Smer) använder i sin rapport *Dödshjälp. En kunskapssammanställning*¹ (2017) följande definitioner.

- ♦ **Dödshjälp** – en insats som ges efter ett uttryckligt önskemål från patienten där avsikten är att insatsen ska orsaka patientens död.

¹ <https://smer.se/2017/11/20/dodshjalp-en-kunskapssammanstallning/>

Dödshjälp delas sedan upp i:

- Eutanasi – dödshjälp som sker genom att någon annan än patienten utför den avgörande handling som leder till patientens död.
- Assisterat dödande – dödshjälp där patienten själv utför den avgörande handlingen.
- ♦ **Avbrytande av livsuppehållande behandling** – när livsuppehållande behandling avbryts avlider personen inte av själva behandlingen, utan av sin grundsjukdom. Det är alltså inte fråga om dödshjälp. Det kan till exempel vara att stänga av respirator eller avbryta näringstillförsel. Lämplig palliativ behandling ska alltid erbjudas då livsuppehållande behandling avbryts.

Avbrytande av livsuppehållande behandling är tillåtet i två situationer:

- Fortsatt behandling är inte i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet (gagnar inte patienten).
- En beslutskapabel och välinformerad patient begär själv att behandlingen ska avbrytas.

Medhjälp till självmord är inte brottsligt i Sverige i linje med att självmord inte är ett brott. Men de rättsfall som finns lyfter att det alltid krävs en aktiv handling av den som vill avsluta sitt liv. Om personer med vårdande yrken hjälper någon att ta sitt liv riskerar de att förlora sin legitimation.

Pågående arbete i Svenska kyrkan

Motionären efterfrågar en teologisk och etisk genomlysning av frågan om dödshjälp. Biskopsmötet arbetar sedan 2020 med ett biskopsbrev om livets början och slut. Planerad utgivning är hösten 2023 där dödshjälpsfrågan kommer att vara en av de frågor som brevet behandlar.

Biskopsmötet och kyrkostyrelsen träffas varje år för en gemensam seminariedag med aktuellt tema. I maj 2018 ägnades dagen åt frågan om dödshjälp. Rapporten *Hur ser Svenska kyrkan på dödshjälp?*² från seminariet är ett steg mot djupare analys och reflektion. Här sammanfattas mycket kort innehållet i rapporten som är sammanställd av kyrkosekreterare Cristina Grenholm.

Frågan om dödshjälp är komplex och har en lång historia. Den är angelägen för kyrkan eftersom kristen tro handlar om synen på livet och därmed också synen på döden. Medicinsk utveckling och tillgång till palliativ vård är faktorer som påverkat och förändrat perspektiven. I delar av världen har olika former av dödshjälp legaliserats, dock inte i Sverige.

Debattörer i samhället lyfter principen om individers frihet å ena sidan och faran att människovärdet relativiseras å andra sidan. Bibeln och teologiska argument används av såväl motståndare som förespråkare. Frågan behöver därmed behandlas med respekt för olika ståndpunkter.

Rapporten konstaterar att det finns mycket fakta, kunskap och resultat från undersökningar om attityder. Utifrån detta har kyrkostyrelsen och biskopsmötet valt att beakta de olika perspektiven medicin, sociologi, etik, teologi och ekumenik.

I det teologiska avsnittet lyfts det centrala att människan ingår i ett större sammanhang – att livet är Guds gåva som inkluderar uppståndelsens och det eviga livets verklighet. Varje människas liv och död vilar i Guds händer.

Texten utvecklar och belyser begrepp som människovärde och mänsklig värdighet ur olika perspektiv, men tydliggör samtidigt att människovärdesprincipen gäller.

² <https://www.svenskakyrkan.se/filer/Dödshjälp.pdf>

Människovärdet påverkas varken av sjukdom, förlust av förmågor eller är beroende av situation eller självupplevt värde.

SK 2022:6

I avsnittet *Teologiska argument emot dödshjälp* gör kyrkostyrelsen och biskopsmötet inledningsvis tydligt att Svenska kyrkan avvisar legalisering av dödshjälp. Det officiella ställningstagandet är förankrat i kristen tro och övertygelse, men ska därmed inte hindra samtal om liv och död.

I en bilaga finns en ekumenisk översikt som kort beskriver hur några olika kyrkor argumenterar i och hanterar frågan om dödshjälp. Dessa är Romersk-katolska kyrkan, Engelska kyrkan, Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika, Anglikanska kyrkan i Kanada och Evangeliska kyrkan i Tyskland. Alla dessa har som utgångspunkt att dödshjälp bör avvisas, oavsett om det är juridiskt tillåtet eller inte.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet har behandlat frågan om dödshjälp vid ett flertal tillfällen. Senast var 2016, då kyrkolivsutskottet konstaterade dels att Svenska kyrkan i likhet med andra kyrkor har motsatt sig dödshjälp, dels att ämnet rymmer en hel rad teologiskt och etiskt viktiga frågor. Med hänvisning till tidigare behandling av frågan i kyrkomötet 2008 skrev utskottet att det krävs en aktualisering och fortsatt bearbetning av vad kyrkans bekännelse om livets okränkbarhet och värde betyder i olika existentiella, sociala och medicinska sammanhang (Kl 2016:13).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att motion 2022:69 ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottet konstaterar att frågan om dödshjälp är komplex och på olika sätt alltid aktuell. Det finns en stor okunskap om nuvarande regelverk och om palliativ vård. Bland annat av den anledningen är det viktigt att Svenska kyrkan är en tydlig röst i det offentliga samtalet om dödshjälp.

Biskopsmötet arbetar sedan 2020 med ett biskopsbrev om livets början och slut med planerad utgivning 2023. Utskottet anser att det pågående arbetet möter det behov av utredning som motionen lyfter. Att starta en utredning riskerar att försena arbetet med biskopsbrevet. När frågan om dödshjälp väcks i riksdagen behöver Svenska kyrkan kunna vara en proaktiv och viktig röst och tillföra etiska och teologiskt viktiga aspekter.

Utskottet noterar även betydelsen av rapporten *Hur ser Svenska kyrkan på dödshjälp?* som vägledande dokument i samtalet om dödshjälp. Biskoparnas arbete visar att frågan är angelägen inom Svenska kyrkan.

Utskottet vill lyfta vikten av att kommunicera om det pågående arbetet med biskopsbrevet med stift och församlingar, men också dela biskopsbrevets insikter och reflektion med en bredare allmänhet. Frågor om liv och död berör varje människa.

Utskottet föreslår därför kyrkomötet att anse motionen besvarad med vad utskottet anfört.

Uppsala den 6 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Monika Johansson, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Sofia Rosenquist, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Kerstin Eskhult, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Olle Rydell, Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl, Christoffer Stavenow och Marja Sandin-Wester.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.